

Συνομιλίες με το ευρωπαϊκό πνεύμα

Από τον ΑΛΕΞΗ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ

Ο Χάρης Βλαβιανός αντιπαράθετεί μια ποίηση με βάση στοχαστική, αντίθετα με τη γενικευμένη υπαρκτή μελαγχολία που και ψευτική είναι και απόλυτα κοινότοπη.

Διαβάζοντας την *Αναγέννηση* του Χάρη Βλαβιανού δεν μπορείς παρά να σκεφτείς πως είναι ένας διαφορετικός ποιητής από αυτό που έχουμε συνηθίσει τις τελευταίες δεκαετίες. Ενώ η έμπνευσή του αρδύεται, όπως είναι φυσικό, από αισθήματα και εμπειρίες, χρησιμοποιεί για να τα εκφράσει στοιχεία «εξωτερικά» (μη αμιγώς ποιητικά δηλαδή), δημιουργώντας γύρω από το προσωπικό βίωμα μια προστατευτική ομίχλη. Ό,τι σχετικό ανιχνεύουμε διατυπώνεται μέσω περιγραφών και αναφορών, από όπου καλείται κάποιος να ανακαλύψει ποια αισθήματά και ποιες ιδέες θέλει να επικοινωνήσει μαζί μας, πού μπορεί να βρίσκεται το κέντρο βάρους της ζωής γι' αυτόν και με ποιες άγκυρες στερεώνεται ο κόσμος του στα κρυμμένα ενδότερα της ψυχής. Γι' αυτόν η τέχνη, η ποίηση, είναι ένα επίπεδο λογοτεχνικής δημιουργίας πολύ υψηλό για να υποβιβάζεται σε γραμματικοβαθίωτο παραπόνων. Η ποίηση του Βλαβιανού θέλει κατά βάση να επικοινωνεί κυρίως με το ευρωπαϊκό πνεύμα.

Η *Αναγέννηση* είναι μια συλλογή ποιητικών πορτραίτων, όπως ο ίδιος σημειώνει (και όπως ορθογραφεί τη λέξη, πράγμα που με βρίσκει σύμφωνο), αφιερωμένων σε προσωπικότητες της ευρωπαϊκής Αναγέννησης, ανδρών και γυναικών που με τον τρόπο τους καθόρισαν τις αξίες και τις βάσεις του σημερινού πολιτισμού μας. «Καλλιτεχνών» (ζωγράφων) όπως ο Μικελάντζελο, ο Ντα Βίντσι, ο Μαντένια, ο Βερονέζε. «Ποιητών» όπως ο Αρετίνιο, η Λαμπέ. «Φιλοσόφων» όπως ο Πίκο ντελλα Μιράντολα, ο Έρασμος, ο Μονταίνι. «Κινητών μαγισσών» όπως ο Πάπας Παύλος ο 4ος, ο Χάινριχ Κράμερ. «Γεωτοπιών» όπως ο Ντικ Τάρλτον. «Μουσικών» όπως ο Ζοσκέν ντε Πρε, και ούτω καθ' εξής.

Ο Βλαβιανός, μέσα από το ενδιαιτημένο του για τα πρόσωπα αυτά, τα περισσότερα από τα οποία τα ξεχωρίζει για τη μάχη που έδωσαν προκειμένου να διατηρήσουν την

Η δίκη του Τζορντάνο Μπρούνο (1548-1600) από την Ιερά Εξέταση στη Ρώμη. Χάλκινο ανάγλυφο του Ettore Ferrari (1845-1929) στο Campo de' Fiori της ιταλικής πρωτεύουσας.

ταυτότητα, τις απόψεις και την προσωπικότητά τους κόντρα στα ήθη, τη φιλοσοφία και τις δοξασίες της εποχής τους, όπως π.χ. ο Τζορντάνο Μπρούνο, προβάλλει υπόγεια τη δική του άποψη από τον ομογενοποιητικό κομφορμισμό της σύγχρονης πολιτικής ορθότητας. Τα οπίσθια του Μπρούνο γυρισμένα, όπως γράφει, προς την κατεύθυνση της βασιλικής του Αγίου Πέτρου είναι ιδέα δική του – ενώ ο ανδριάντας, στημένος στον τόπο του μαρτυρίου του ναπολιτάνου φιλόσοφου, ποιητή και θεωρητικού που έκαψε η Ιερά Εξέταση, είναι, όπως είναι λογικό και αναμενόμενο, στραμμένος προς την πλευρά όσων προσέρχονται στο Campo de' Fiori. Η φιλοσοφική κλίση του ποιητή αναπτύσσεται, μεταξύ άλλων, στους στίχους που αφιερώνει στον Nicolaus Cusanus, τον οποίο φαντάζεται να συνομιλεί με τον Πλήθωνα Γεμιστό επάνω στο θέμα της ανθρωπίνης ατελείας σε σύγκριση με την τελειότητα του θεού. Η Λουίζ Λαμπέ στο ποίημά που της αφιερώνεται ξεχωρίζει ως μια πρωτοπόρος, απόλυτα απελευθερωμένη από τα κοινωνικά δεσμά του φύλου της κατά τον 16ο αιώνα, καθώς εκτός από πολεμιστρια και δεινή μονομάχος, σκανδάλιζε την κοινωνία με την ερωτική της ποίηση και –παρά την ταπεινή της καταγωγή– μορφώθηκε και έγινε η γλωσσομαθής συγγραφέας ενός

πρώιμου φεμινιστικού μανιφέστου.

ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΑΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ

Είναι περιττό να απαριθμήσω εδώ όλα τα πρόσωπα και την οπτική επάνω σε αυτά του Βλαβιανού. Προχωρώντας στην ανάγνωση τούτης της συλλογής, βλέπουμε μια διαδοχή πορτραίτων «ζωγραφισμένων» με τρόπο ώστε να προβάλλεται η σημασία που έχουν για τον ίδιο τα πρόσωπα που απεικονίζονται και τελικά σχηματίζεται με τον τρόπο αυτόν ένα πορτραίτο του ίδιου του ποιητή και της σκέψης του. Γιατί εδώ γίνεται λόγος (και η επιλογή των προσώπων το επιτάσσει) για ανθρώπους που προσπαθούν να υπάρξουν και να δημιουργήσουν, να σκεφτούν και να εκφραστούν στις αντίξοες συνθήκες της Μεταρρύθμισης και της Αντιμεταρρύθμισης. Συνθήκες ευθέως παρόμοιες με την έκπτωση των ανθρωπιστικών σπουδών και την ολοκληρωτική επικράτηση της πολιτικής ορθότητας που μας πνίγει μέσω της cancel culture, όμοια όπως η Ιερά Εξέταση πολέμησε να καταπνίξει κάθε ελεύθερη, κάθε εκτός των παραδεδωμένων, έκφραση.

Η γκάμα των θεμάτων στη συλλογή είναι ευρεία. Περιλαμβάνει ζητήματα αισθητικής και φιλοσοφίας της τέχνης, καθώς κάποια αφορούν τη σχέση του δημιου-

ργήματος με τον δημιουργό (Μιχαήλ Άγγελος), άλλα το «μητέλες» στην τέχνη (Λεονάρντο), άλλα την προσπάθεια πολλών γυναικών να υπερβούν τα δεσμά της εποχής τους (Λαμπέ, Νογκαρόλα, κ.λπ.), άλλα πάλι τη σχέση του καλλιτέχνη –ή του συγγραφέα– με την εξουσία (Τζιόττο, Πίκο ντελλα Μιράντολα). Υπάρχουν ωστόσο και δύο πιο προσωπικά ποιήματα, εκείνο που αφιερώνεται στον Μακιαβέλλι, όπου ο Βλαβιανός ανασύρει αναμνήσεις από τις σπουδές του, αλλά και εκείνο που αναφέρεται στην αναγεννησιακή χρονικογράφο Στρώτσι, της Φλωρεντίας, την οποία συζητεί και αντιπαράβλλει με τη δική του μητέρα (πρόσωπο για το οποίο έχει και άλλοτε μιλήσει μέσα από τα βιβλία του).

Η ποίηση του Βλαβιανού (και δεν είναι η πρώτη φορά) περιέρχεται και μυστηριωδώς, μέσα από τους διαλόγους αυτούς με τα αναγεννησιακά μοντέλα του, αναδεικνύει τη φιλοσοφία και την προσωπική του αισθητική, κυρίως όμως μια *ποίηση* που μυστηριωδώς αναδέχεται και κυριαρχεί –κάτι που δεν εξηγείται εύκολα αλλά είναι αναμφισβήτητο, όπως συμβαίνει για παράδειγμα στα «ιστορικά» ποιήματα του Καβάφη– και πρέπει να του πιστωθεί. Είναι κάτι ανάλογο με αυτό που μας προκαλεί η ποίηση του Πάουντ, κάποιες φορές και αυτή του Έλιοτ, πίσω από το μανδύα της κρυπτικής τους πεζολογίας.

Μέσα στον ορμητικό ποιητικής παραγωγής όσων, αμέτρητων, δηλώνουν ποιητές σήμερα, ο Βλαβιανός αντιπαράθετεί μια ποίηση με βάση στοχαστική, αντίθετα με τη γενικευμένη υπαρκτή μελαγχολία που και ψευτική είναι και απόλυτα κοινότοπη.

Γιατί, αρέσει-δεν αρέσει, ο Βλαβιανός –και ειδικότερα σε τούτη τη συλλογή του– συνομιλεί παρήγορα και απελευθερωτικά με το ευρωπαϊκό πνεύμα, που ένας σοβαρός αριθμός των ποιητών είτε το αγνοεί τελείως είτε του έχει γυρίσει την πλάτη, στην απέλπιδα προσπάθεια να ξεχωρίσει το *πρόσωπο* του ίδιου του ποιητή και όχι η *ζένη* του. ■